

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

55. An donatio facta Ecclesiae, vel causae piæ possit. reuocari ob prolem
superuenientem? Et an donatio facta Ecclesiae, vel pio loco sit rem quoad
ipsam remuneratoria, / ideo non possit reuocari ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76413)

sequenti sit legitimus, gaudens privilegio filiorum qui oriuntur ex legitima uxore. Ita ille.

4. Dicendum est igitur, reuocari posse donationem nato filio illegitimo, non solum si per subsequens matrimonium legitimitur, sed etiam quando legitimitur Principis rescripto, quia cum non minus soleant parentes eiusmodi filius, qui iam verè legitimi siue per subsequens matrimonium, siue Principis rescripto, provide- re, & attendere, vt eos in multorum bonorum successio- nem relinquunt, quam si ab initio legitimi fuissent: non minus præsumendum est noluisse donatione sua hunc casum comprehendere, quam illum alium.

5. Et ita hanc opinionem tenet etiam Cardinalis Lugo tom. 2. disp. 22. sect. 11. n. 189. qui etiam n. 190. re- cte putat contra Iulium Clarum, idem dicendum esse, si eiusmodi filius ante donationem natus esset, postea ta- men altero ex illis modis legitimeretur. Perinde enim videtur esse, ac si filius legitimus denud donatori naceretur, cum de nouo adueniat obligatio prouidendi huic filio, vt legitimus, que obligatio ante legitimatio- nem non erat, & quidem hoc ita dicendum esse, quan- do non legitimitur filius in fraudem, & vt sit occasio reuocandi donationem præcedentem, probari potest à simili, ex iis qua latè congerit Thomas Sanchez lib. 7. de matrimonio, disp. 105. n. 8. & seq. ad probandum cum communi sententia, si Petro Ioannes substitutus sit à testatore in fideicommissio, si Petrus sine filii legitimis decesserit, & Petrus in articulo mortis ducat in uxorem concubinam, ex qua filios susceperat, à filiis illis exclu- di Ioannem substitutum, saltem si non in Ioannis frau- dem matrimonium fiat, ad ei nocendum. Similiter ergo, si donator non in fraudem donationis filii legiti- mationem procurat, sed in bonum filij, vel aliam ob- causam, non est, cur non possit vt iure suo, & ob aduen- tum nouum filij legitimus, quem tempore donationis non habebat, donationem reuocare. Vide etiam Frago- sum, de Republic. p. 1. lib. 1. disp. 6. n. 47.

6. Sed quæres hic obiter, quanta quantitas debeat esse donatio, vt natiuitate filiorum reuocetur in soli- dum, & in totum? Dico, in totum, quia si attingat legiti- mam filiorum, quamuis per exigua quantitas sit in eo quod illam attingit, ipso iure reuocatur, & nulla manet, vt iam supra diximus, etiam si iuramento confirmetur

7. Certè de hoc certa regula dari non potest: dicen- dum tamen est, necesse esse vt donatio tanta sit quanti- tatis, quam verisimiliter non fecisset donator, si de liberis cogitasset; quod totum arbitrio prudentis commit- titur, qui inspectis circumstantiis quantitas bonorum, qualitatis donatoris, & donatarij, numeri superuenien- tum filiorum, id arbitrabitur, habebitque locum cum proportione sua, non solum in donatione omnium bo- norum, sed etiam in donatione partis notabilis infra dimidium bonorum donantis, vt optime animaduertit Couarruias lib. 1. var. c. 19. n. 12. Iulius Clarus lib. 4. sem. §. donatio q. 22. num. 5. constatque ex verbis legis, si vn- quam, C. de reuoc. don. ibi, bona omnia, vel partem illorum fuerit donatione largitus. Nam si esset res donata parui momenti, & quam pro conditione & facultatibus do- nantis recta ratio postulat, non est verisimile; quòd do- nator, etiam si de liberis cogitasset, ab huiusmodi dona- tionibus abstinuisset, & in hoc casu bonum erit habere iudicem fauorabilem, siquidem illius arbitrio diffinien- da res est. Et ita docet Fagundez loc. cit.

RESOL. LV.

An donatio facta Ecclesie, vel causa pia possit reuocari ob prolem superuenientem?

Tom. VI.

Et an donatio facta Ecclesie, vel pio loco sit quoad rem ipsam remuneratoria, & ideo non possit reuocari nati- uitate filiorum: Ex p. 8. tr. 6. Ref. 64.

§. 1. Affirmatiuè respondet Zambellus, in Repertor. Mor. v. Donum, n. 8. Sa v. Donatio, n. 4. & Ioan- nes Vvigers de inst. tract. 5. c. 2. dub. 12. n. 57. ita asserens. Donatio etiam inter vivos, tamen si acceptata sit, & res tradita, potest reuocari ob natam postea prolem. Patet ex l. si vnquam. 8. C. de reuoc. don. Et quidem si donatio facta fuerit extraneo, totaliter reuocari potest: si autem facta sit filio prius nato, vel alicui ascendenti, vt patri, vel auo, reuocatur usque ad legitimam portionem competentem proli postea susceptæ, Gomez tom. 2. v. ar. resol. c. 4. n. 11. Quod idem tradunt Doctores habere locum, si donatio facta fuerit Ecclesie, vel ad pias cau- sas, quia hæc non minorem merentur fauorem, quam causa filij, patris, vel auj. Vide Sylacstrum supra nu. 22. Couarruiam lib. 1. var. res. c. 19. n. 5. vers. Quæstioni, & Iulium Clarum, §. Donatio q. 23. n. 2.

2. Interdum tamen expedit ad ædificationem populi, vt id quod Ecclesie, aut Monasterio, datum est ante natas proles, postea totum restitatur, sicuti fecit Aure- lius Episcopus Carthaginensis, quem eo nomine com- mendat Diuus Augustinus serm. 52. ad fratres in Eremo. Ita Vvigers, cui adde Mynsingerum, lib. 6. obseru. 95. di- citque iudiciorum definitionem tenendam esse. Ferdin- andus Vasquez l. 3. de successuum progressu, §. 26. n. 8. citans Baldum, l. 3. C. de sacros. Eccles.

3. Probat hanc opinio, quia ius nusquam excipit causas pias: citata enim l. si vnquam, mentionem facit tantum de liberis, & Doctores penè omnes propter identitatis rationis extendunt ad extraneos; atqui ead- em ratio militat communiter contra causas pias; pro- pterea enim extranei comprehenduntur in lege, quia nemo præsumitur, nisi certò constet, voluisse præferre extraneos propriis liberis. Idem autem præsumitur de causa pia, videmus enim eos, qui liberos habent, non esse liberales in causas pias, nisi sint valde potentes; & eos, qui donant causis piis, & Ecclesiis, plerumque ca- rere liberis, & Ecclesias quodammodo adoptare loco filiorum: ergo præsumendum est eorum mentem fuisse donare tantum in defectum filiorum, & velle sibi resti- tui, si nascantur filij.

4. Et ita hanc sententiam ex neotericis præter Vvi- gers, tenet Valerius in differ. viri sine fori, v. Donatio, diff. 10 & nouissimè Ioannes Escobar, in initio tractatus de viroque foro, n. 47. vbi ita asserit. Omnes docent, do- natarium post natiuitatem filiorum donantis, non esse tutum in consentia, nisi restituat, quod est idem, ac quod dicitur in textu, in d. c. fin. 17. q. 4.

5. Sed valde videtur obstare vltima verba illius textus, ibi: In potestate habebat Episcopus non reddere, sed iure fori, non iure poli; quibus significari videtur, quòd donatarium, nempe Episcopus possit, si nòlet iure fori attento donationem non reddere; quæ difficultas in tantum procedit, quòd coegerit glossam ibi, verb. red- dere, limitare d. l. si vnquam, in Ecclesia, quæ non tenebitur restituere donationem propter superuenientiam filiorum, nisi tantum usque ad legitimam, accipientem d. c. fin. vt Diuus Augustinus loquatur, non de obligatio- ne illius Episcopi ad reddendam legitimam filiorum, sed tantum de reddendo excessu ipsius legitimæ, ad quod Ecclesia iure non cogebatur, cum quo dicto glo- sæ transiunt plures apud Tiraquellum in d. l. si vnquam, v. Liberis, ex num. 81. & seqq. & sequi videtur Mantica 10. onie. 7. nu. 7. Tamen nullo modo sustineri potest, quia omni cetero firmo fundamento, & verissimum est, in prædicta specie donationem ipso iure in totum reuo- cari, nec esse in ea vllum Ecclesie fauorem, quæ rectius tuentur, præter plures congestos per Tiraquellum ex num. 79. citato loco. Ferdin. Vasq. Menoch. 3. de success. progressu.

progressu. §. 26. n. 7. & dicit veriorum Marcus Antonius Genuensis *practic. ab. Eccles. q. 29. nu. 2. vers. Contraria opinio. & n. seq.* Nec obstat dicere diuinum Doctorem non ita seruari foro fori, quia loquitur de tempore anteriori constitutioni *d. l. si vnquam*, quae nondum tempore illo lata erat, sed vigeat contraria lex, aut consuetudo non rescindendi donationes ex superuenientia liberorum. Quia Sanctus Augustinus mortuus fuit tempore occupatae Africae à Gothis, antequam recuperaretur à Belisario Duce Iustiniani illius legis authoris. Et si videtur Diuum Augustinum non agnouisse nouam illam Imperatoris Iustiniani Constitutionem, licet agnouerit aequitatem naturalem, quae omni tempore viguit, & causa fuit ferendi legem illam *si vnquam*, quae hodie vtitur, & in foro conscientiae obligare asserimus, sicut agnoscit Marcus Antonius Genuensis, n. 7. *cit. loc. Huc* & *Escebar.*

Sup. hoc in
fra in Ref.
re. §. Nota
etiam, sed le-
ge eam per
totam.

6. His tamen non obstantibus, puto à sententia negatiua non esse recedendum. Dico igitur, donationem factam Ecclesiae, vel pie causae à non habente filios, ob aduentum proliis, non posse reuocari in totum, sed quoad id, in quo inefficacia est filii, seu quoad eorum legitimas. Probatur; quia, quoad portionem filii debitam, non praesumitur donans Ecclesiam praetulisse; sed potius voluisse primo loco suae pietatis debito satisfacere. Quoad reliqua verò Ecclesiae censetur magis, vel aequè diligi cum filiiis: quare sicut donatio vni filio facta non reuocatur natis aliis filiiis, nisi quoad eorum legitimas, vt postea videbimus; ita dicendum est de donatione facta Ecclesiae, vel causae pie. Igitur Ecclesiae, & causa pia habetur loco filij, vt significatur in *Amb. si qua mulier, C. de sacrosanct. Eccl. l.*

7. Et tandem haec donatio non est subdita iuri ciuili, sed tantum Canonico, quo non irritatur. Et ita hanc sententiam tenet Layman *lib. 3. tr. 4. c. 12. n. 19.* Hurtadus *disp. 11. diff. 5.* Lessius *lib. 2. c. 18. n. 14.* Dicastillus *lib. 1. tr. 5. disp. 1. dub. 7. n. 168.* Molina *ro. 2. disp. 282. n. 10.* Rebellus *lib. 18. q. 1. c. num. 7.* Cardinalis de Lugo *tom. 2. disp. 23. sect. 1. §. 1. n. 144.* Caspensis in *Cursu Theologico. ro. 2. tr. 19. disp. 2. sect. 2. n. 25.* Fagundez de *contract. lib. 4. c. 15. n. 6.* Azorius *tom. 3. lib. 1. c. 8. q. 7.* & tandem Pater Vvadingus *tr. de contract. disp. 3. dub. 13. §. 2. n. 4.* qui post multa in fine sic asserit. Dixi in conclusione communem sententiam esse tutam in praxi, propter auctoritatem & congruentiam, id confirmo. Auctoritas enim est certa, quia fatentur omnes esse communem, & in Tribunalibus, in quibus viget feruor fidei Catholicæ, & pietatis, seruatur congruentia verò & ratio est facta bona; quod in communi sententia, quam refert Tiraquellus in *reperit. l. si vnquam, nu. 10.* & Sanchez *lib. 6. de matrim. disp. 36. n. 16.* & alij, donationes remuneratoriae non reuocantur natiuitate filiorum: atqui donatio facta Ecclesiae, aut loco pio, est quoad rem ipsam remuneratoria, cum principaliter fiat Deo, in aliqualem remunerationem maximorum beneficiorum, quae ab eo accepimus; & ita posset non incongruè dici, quod donationes pie non sint proprie dictae, & purè donationes, sed remuneratoriae, & ita regantur legibus donationum improprium, non verò strictis illis donationum purarum. Ita Vvadingus. Et inter Iuriconsultos nostram sententiam tenent etiam Vtriusque Hunnius in *Encyclop. iur. p. 3. tit. 26. c. 6. n. 39.* vbi citat Gomezium, Clarum, Gabrielem, & Couarruiam.

8. Nec obstat auctoritas Augustini in contrarium adducta, *sermone 52. de vita Clericorum, ad fratres in Eremo. tomo 10. relati in c. vlt. 17. q. 4.* vbi laudatur Aurelius Episcopus Carthaginensis, quod res omnes reddidit cuidam, qui liberis carens omnia sua (reseruato sibi usufructu) Ecclesiae donauerat, cum postea praefer spem filios genuisset. Addit verò Augustinus. In potestate habebat Episcopus non reddere, sed iure fori, non iure poli: vbi videtur reuocabilitatem donationis totius

supponere, saltem in foro conscientiae. Haec tamen verba, sicut quoad ius fori, limitanda sunt, vt non intelligantur de legitimis filiorum: haec enim etiam de iure fori reddenda erant; ita de iure poli debent intelligi quoad reliqua, non de obligatione stricta iustitiae, sed de aequitate & pietate aliquo modo debita. Hic tamen titulus nunc de facto non sufficeret, vt Praelatus regularis etiam cum consensu Capituli donata redderet, vel cederet iure iam acceptato sine licentia Summi Pontificis, sine qua alienari non possunt bona immobilia, vel res mobiles pretiosae.

9. Sed non deseram hic apponere ea quae circa dictum locum Augustini obseruat Pater Vvadingus, *vbi supra*, vbi sic ait. Omnes pene Doctores locum hunc Augustini citare, & ex eo fuisse motum Baldum, vt iudicaret probabilius totum debere reddi: alios autem ex eodem loco negare quidquam reddendum praeter legitimam. Sed tamen credo Augustinum male explicari communiter, & distinctiones de legitima tantum retinenda ex iure ciuili, & alia quae à Doctoribus afferuntur esse potius subtiles diuinationes quam solidum Augustini sensum: aperit enim fauet iis, qui decem legum legem nihil esse restituendum.

10. *Notandum*: donationes legitime factas esse de iure, & ex natura sua irrenouabiles: paulò autem ante Augustini tempus latam esse à Constantino iunioris, *si vnquam*, in qua sanciebatur, vt quod pater carens liberis donasset liberti, natis postea liberis totum reuocaretur. Illo autem tempore, initio scilicet legis latae, non est facta extensio ad alios, & proinde eo tempore licebat totam donationem retinere, etiam natis liberis, maxime cum donator usufructum sibi retineret, vt ibi testatur Augustinus, cum nondum eo tempore fuisset prohibitum donatione inter viuos legitimam filiorum minueret; dicit tamen Augustinus Episcopum cum totum restituisset, bene fecisse iure poli, non quod esset ex natura rei stricta aliqua obligatio in conscientia quidquam restituendi, sed ex vna parte esset magna aequitas, & ex altera parte edificatio fidelium, qui istis initiis scandalum fuissent passi, quia si Ecclesiae inihiaret lucris cum dispendio pietatis, videbatur teneri ad conferendum bonum nomen, cum pater id exigeret, totum restituere. Sic ille. Non officit itaque locus Augustini nostrae opinioni.

RESOL. LVI.

An donatio mortis causa reuocetur per superuenientiam liberorum iuxta legem Si vnquam, Cod. de reuocanda donatione?

Et an per reuocationem teneatur donatarius non solum rem donatam, sed etiam fructus perceptos restituere? Ex p. 8. tr. 6. Ref. 78.

§. 1. **P**lures sunt casus, in quibus reuocatur donatio mortis causa, vt patet apud Doctores, quos citat Bocerus; *tr. de donationib. c. 5. n. 53. & seq.* & Hunnius in *Encyclop. iur. p. 3. tit. 17. c. 6. per totum*: ego illos in quibus non conueniunt Doctores tantum attingam. Et idè ad quaestionem propositam assero esse nimis controuersum, an donatio causa mortis reuocetur per superuenientiam liberorum, ex dispositione legis, *si vnquam, C. de reuocandis donationib.* Sed id licet negent Cachetanus, in *dec. Ped. 120.* Mozzius in *tr. de donat. vlt. n. 82.* alique, quos refert Tiraquellus in *reper. d. l. si vnquam in v. Donatione largitur. n. 246. & seq.* affirmatiuum tamen sententia firmiter rationibus munita videtur. Tum quia lex generaliter loquens, generaliter intelligi debet, *leg. 1. §. initio, ff. de officio Praefecti. verb. leg. 1. paragrafo 1. ff. de legatis praesandis, leg. si pluribus. 44. ff. de legatis 2.* Atqui dicta lex, *Si vnquam*, loquitur generaliter. Ergo generaliter debet intelligi, tam de donatione